

Chefsjustitieombudsmannen  
Erik Nymansson

## Kritik mot en rektor för en skola i Tibro kommun för att ha kränkt en anställds yttrandefrihet

**Beslutet i korthet:** En rektor för en skola har hållit ett samtal med en anställd efter att den anställda uttryckt missnöje med skolans ledning i ett meddelande till vårdnadshavare på lärplattformen InfoMentor.

ChefsJO har inga invändningar mot att en arbetsgivare ger direktiv som rör användningen av ett sådant kommunikationsverktyg, t.ex. om vilken typ av information som ska förmedlas där. Enligt chefsJO har det dock i detta fall funnits fog för den anställda att uppfatta rektorns agerande som ett försök att motarbeta att hon använder sin grundlagsfästa yttrandefrihet. För detta får rektorn kritik.

### Anmälan

I en anmälan till JO klagade AA på Barn- och ungdomsnämnden i Tibro kommun (nämnden) och anförde i huvudsak följande. I ett s.k. hembrev den 8 november 2024 till elevernas föräldrar skrev hon bl.a. att hon och ett par andra personer skulle sluta arbeta på skolan och att det hade att göra med ”hur skolan organiseras och leds”. Några dagar senare blev hon kallad till ett möte med den dåvarande rektorn. Vid mötet sa rektorn att hon spred rykten om skolan och att det inte passade sig. Rektor uttryckte även att hon inte fick skriva som hon hade gjort och att hon inte skulle fortsätta med det. Vid mötet informerades hon också om att hon inte längre fick vara med i kommunens utvecklingsgrupp. Rektor sa att representanterna i gruppen ska arbeta för kommunens bästa och utveckling.

### Utredning

Nämnden yttrade sig över anmälan och förde fram i huvudsak följande.

Lärplattformen InfoMentor är ett verktyg som tillhandahålls av kommunen i syfte att bl.a. underlätta kommunikation, dokumentation och genomförande av undervisning. AA lade ut det aktuella meddelandet i InfoMentor i en kanal för vårdnadshavare i en klass.

Rektorn hade ett möte med AA vid vilket rektorn talade om lämpligheten i att lägga ut meddelandet i InfoMentor. Enligt rektorn var syftet med samtalet att

”få medarbetaren att reflektera över hur man kan skapa lugn och trygghet för de elever och vårdnadshavare som kommer att beröras av personalförändringarna”. Syftet har inte varit att förhindra AA att lämna uppgifter om verksamheten, organisationen eller annat till allmänheten, media, via egna kanaler eller liknande.

Under samma möte tog rektorn upp frågan om bemanningen i kommunens utvecklingsgrupp. Eftersom AA:s anställning skulle upphöra fanns det behov av en ny representant för skolenheten. En ny representant behövde snabbt komma in i gruppen och sätta sig in i uppdraget. Rektorn gjorde även bedömningen att AA behövde fokusera på eleverna eftersom det hade varit hög omsättning bland personalen som arbetade med klassen. I efterhand har rektorn insett att det hade varit bättre att diskutera frågan vid ett eget möte.

Nämnden, som inte ser någon anledning att betvivla rektorns uppgifter, konstaterar att samtalet avsåg lämpligheten i att skicka det aktuella meddelandet i InfoMentor ”mot bakgrund av den oro som förelegat i den aktuella klassen, bland annat på grund av personalförändringarna”. Nämnden anser att det fanns skäl att diskutera frågan om utvecklingsgruppen eftersom AA skulle avsluta sin anställning, men delar rektorns bedömning att det lämpligen borde ha skett vid något annat tillfälle. Enligt nämndens bedömning har rektorn inte inskränkt AA:s meddelarfrihet och inte heller agerat i strid med förbudet mot repressalier.

AA kommenterade remissvaret.

### **Rättsliga utgångspunkter**

Enligt 2 kap. 1 § första stycket 1 regeringsformen, RF, är var och en gentemot det allmänna tillförsäkrad yttrandefrihet. Med yttrandefrihet avses frihet att i tal, skrift eller bild eller på annat sätt meddela upplysningar samt uttrycka tankar, åsikter eller känslor.

Av 3 kap. 6 § tryckfrihetsförordningen och 2 kap. 6 § yttrandefrihetsgrundlagen framgår det s.k. repressalieförbudet som innebär att det allmänna inte får ingripa mot den som i ett grundlagsskyddat medium har brukat sin yttrandefrihet eller medverkat till ett sådant bruk. Ett otillåtet ingripande kan bestå i allt från en tillrättavisning till ett avsked (se prop. 2009/10:81 s. 40).

Bestämmelsen i 2 kap. 1 § första stycket 1 RF innebär att det finns ett motsvarande skydd mot repressalier när någon har använt sin yttrandefrihet i andra former än de som regleras i tryckfrihetsförordningen och yttrandefrihetsgrundlagen (se bl.a. JO 2010/11 s. 605, dnr 149-2009, och Justitiekanslerns, JK, beslut den 20 september 2011, dnr 5394-10-31).

Den som är anställd vid en myndighet har alltså rätt att offentligt ge uttryck för sina synpunkter på verksamheten utan att drabbas av några repressalier från sin arbetsgivare. Det är en annan sak att en anställd måste vara lojal mot sin arbetsgivare och rätta sig efter dennes beslut och direktiv om hur verksamheten

ska bedrivas. Det civilrättsligt reglerade anställningsförhållandet kan därför medföra faktiska begränsningar i den anställdes möjligheter att utnyttja sin yttrandefrihet. Ett exempel är att en anställd inte kan kräva att i tjänsten få hålla föredrag om sin syn på myndighetens verksamhet. Det innebär dock inte att den anställda är förhindrad att fritt uttrycka sina privata åsikter om t.ex. sådana frågor. (Se bl.a. JO 2007/08 s. 550, dnr 2584-2005, och JO 2020/21 s. 296, dnr 3407-2018.)

En myndighet får inte försöka motarbeta att anställda utnyttjar sin yttrandefrihet. En offentlig arbetsgivare får därför inte genom generella uttalanden eller kritik i enskilda fall försöka påverka de anställda att avstå från att använda sin frihet att yttra sig om den egna myndigheten eller dess verksamhet. (Se bl.a. JO 2014/15 s. 663, dnr 5051-2012, och JK:s beslut den 27 juni 2013, dnr 8564-12-22.)

Vid bedömningen av om en myndighets åtgärd har varit otillåten har det i praxis beaktats hur den enskilde med fog uppfattat det inträffade (se bl.a. JO 2009/10 s. 456, dnr 3852-2007, JO 2022/23 s. 220, dnr 3567-2020, och JK:s beslut den 13 november 2009, dnr 5240-09-30).

### **Bedömning**

AA har i ett meddelande i InfoMentor till vårdnadshavare för elever i en klass uttryckt visst missnöje med skolans ledning. Rektorn har därefter kallat AA till ett möte med anledning av meddelandet. Min granskning är begränsad till frågan om de yttranden som fälldes och de åtgärder som vidtogs vid mötet utgjorde en kränkning av AA:s yttrandefrihet.

Av utredningen framgår att InfoMentor är en digital plattform som tillhålls av kommunen för bl.a. kommunikation mellan skola och hemmet. Jag har inga synpunkter på att en arbetsgivare ger direktiv som rör användningen av ett sådant kommunikationsverktyg, t.ex. om vilken typ av information som ska förmedlas där. En anställd kan enligt min bedömning inte kräva att få använda ett sådan plattform för att förmedla privata åsikter om t.ex. myndighetens verksamhet och ledning. Det innebär självklart inte att den anställda är förhindrad att uttala sig i sådana frågor i andra sammanhang.

Jag kan konstatera att meningarna går isär om vad som närmare sades vid mötet mellan rektorn och AA. Nämnden har dock vidgått att samtalet har rört bl.a. lämpligheten att skicka meddelandet i InfoMentor. Som har framgått står det en arbetsgivare fritt att lämna direktiv om vilken typ av information som får förmedlas i ett sådant kommunikationsverktyg. I en sådan situation är det dock av stor vikt att företrädare för myndigheten undviker att uttala sig på ett sätt som av en anställd kan uppfattas som en uppmaning till honom eller henne att inte använda sin yttrandefrihet.

Enligt nämndens mycket allmänt hållna uppgifter har frågan om lämplighet diskuterats mot bakgrund av den oro som förelåg i klassen med anledning av

bl.a. personalförändringarna och i syfte att få AA att reflektera över hur man kunde skapa lugn och trygghet för elever och vårdnadshavare. Redan nämndens uppgifter talar enligt min mening för att AA har haft fog för att uppfatta samtalet som kritik för att hon uttryckt åsikterna som sådana, snarare än att hon använt InfoMentor som kommunikationskanal.

Genom utredningen är det klarlagt att rektorn vid samma möte även har informerat AA om att hon inte längre fick delta i kommunens utvecklingsgrupp. Nämnden har tillbakavisat att åtgärden vidtagits med anledning av meddelandet i InfoMentor. Av remissvaret framgår inte om AA fick någon närmare förklaring till fråntagandet av arbetsuppgiften vid mötet. Med hänsyn till att åtgärden har vidtagits i direkt anslutning till samtalet om meddelandet gör jag bedömningen att det har funnits fog för AA att uppfatta agerandet som ett ingripande för att hon gett uttryck för sina åsikter.

Sammanfattningsvis är min bedömning att rektorns agerande vid mötet med fog har kunnat uppfattas av AA som ett försök att begränsa hennes frihet att yttra sig om skolans ledning. Handlandet har därmed inneburit en kränkning av AA:s yttrandefrihet som följer av 2 kap. 1 § första stycket 1 RF. För detta förtjänar rektorn kritik.

Ärendet avslutas.

Beslutet har fattats av chefsJO Erik Nymansson. Dokumentet har fastställts digitalt och har ingen underskrift.

Rättssakkunniga Lovisa Danielsson har föredragit ärendet och byråchefen Dan Johansson har deltagit i beredningen.